

*Οι διαταραχές
του λόγου και της ομιλίας
στην παιδική ηλικία*

Αναστασία Λαμπρινού

Δεκέμβριος 2001

- **Γλώσσα**- είναι μία ταξινομική αρχή, ένας κώδικας επικοινωνίας, ένα κοινωνικό φαινόμενο έξω από το άτομο.
- **Ομιλία**- είναι η φωνητική εκφορά του λόγου, το καθαρά ατομικό μέρος του λόγου.
- **Λόγος**- είναι ένα πολύπλοκο και δυναμικό σύστημα, το μέσο οργάνωσης και έκφρασης της σκέψης και του συναισθήματος.

φωνολογία

Δομή

μορφολογία

σύνταξη

Λόγος

Περιεχόμενο

λεξιλόγιο

Χρήση

πραγματολογία

Δομή

φωνολογία – αποτελείται από:

- *φωνήματα (ελάχιστες βασικές μονάδες ομιλίας).*

- *φωνολογικούς κανόνες (κανόνες για το συνδυασμό των φωνημάτων σε λέξεις).*

• **μορφολογία – αποτελείται από:**

- *μορφήματα (τη μικρότερη φωνητική μονάδα, που έχει νόημα, που μεταφέρει πληροφορίες).*

-*μορφολογικοί κανόνες (γραμματικοί κανόνες).*

• **συντακτικό – αποτελείται από:**

-*κανόνες βάσει των οποίων οι λέξεις*

- *συνδυάζονται σε φράσεις και προτάσεις.*

- **Περιεχόμενο**

- **σημασιολογία** : - *λεξιλόγιο αντικειμένων, δράσεων, σχέσεων, εννοιών, εκφράσεων, κ.λ.π.*

- **Χρήση**

- **πραγματολογία** : - *περιβαλλοντικό πλαίσιο , κοινωνικογλωσσικοί κανόνες .*

Στάδια εξέλιξης της ομιλίας

1. Το πρώιμο στάδιο των αντανακλαστικών ήχων (1 – 4 μ.).
2. Το φωνητικό παιχνίδι (3 – 15 μ.).
3. Οι πρώτοι ήχοι (11 – 18 μ.).
4. Η κατάκτηση των φωνημάτων της ομιλίας (18 – 50 μ.).
5. Η σταθεροποίηση των αρθρωτικών ικανοτήτων

Στάδια εξέλιξης του λόγου

1. Το προγλωσσικό στάδιο (0 – 12 μ.).
2. Το στάδιο της μιας λέξης (12 – 18 μ.).
3. Το στάδιο των δύο λέξεων (18 – 24 μ.).
4. Το στάδιο των προτάσεων (24 – 36 μ.).
5. Το στάδιο της γραμματικής εξέλιξης (36 – 55 μ.)
6. Το στάδιο των λεπτών γλωσσικών ικανοτήτων

Οι διαταραχές του λόγου και της ομιλίας στην παιδική ηλικία

1. εξελικτικές διαταραχ

- εξελικτική διαταραχή φωνητικού τύπου
- φωνολογική διαταραχή
- εξελικτική γλωσσική διαταραχή
- καθυστέρηση λόγου
- ειδικές μαθησιακές δυσκολίες
- εξελικτική δυσπραξία
- διαταραχές αυτιστικού φάσματος

2. Τραυλισμός

3. διαταραχές φωνής

4. διαταραχές λόγου με εντοπισμένη οργανικότητα

- βαρηκοΐα – κώφωση
- σχιστίες
- επίκτητη δυσφασία
- εγκεφαλική παράλυση
- Ν.Υ.-σύνδρομο

- **εξελικτική διαταραχή της ομιλίας**
 - **φωνητικού τύπου / δυσκολίες άρθρωσης**
 - *ανάπτυξη λόγου ανάλογη της ηλικίας του παιδιού*
 - *κανονικά οργανωμένο φωνολογικό σύστημα*
 - *δυσκολία στην άρθρωση κάποιου/ων συμφώνων, η οποία εκφράζεται με απουσία ή παραφθορά του/των φθόγγων.*

- **εξελικτική φωνολογική διαταραχή**

- *δυσκολία στην οργάνωση ή στην ολοκλήρωση του φωνολογικού συστήματος.*

- *εμμονή σε διαδικασίες απλοποίησης*

- 1. δομικές διαδικασίες απλοποίησης ,οι οποίες αφορούν στη συλλαβική δομή της λέξης*

- 2. συστημικές διαδικασίες απλοποίησης , οι οποίες αφορούν στη μείωση από το παιδί των φωνημικών αντιθέσεων και εκφράζονται με σταθερές αντικαταστάσεις φωνημάτων μεταξύ τους.*

- **εξελικτική γλωσσική διαταραχή /
εξελικτική δυσφασία / ειδική γλωσσική
διαταραχή**

-ανομοιογένεια στην κλινική εικόνα

-καθυστέρηση στην έναρξη της ομιλίας

*-δυσκολίες στη δομή και στο περιεχόμενο του λόγου
σε επίπεδο έκφρασης ή / και κατανόησης*

*-με φυσιολογική νοημοσύνη , χωρίς αισθητηριακή
βλάβη ή σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα*

- **καθυστέρηση λόγου**

- αποτυχία στην αναμενόμενη έναρξη και ανάπτυξη του λόγου στην ανάλογη ηλικία
- μπορεί να σημαίνει ότι:
 1. η ανάπτυξη του λόγου ξεκινά αργότερα απ' το κανονικό
 2. η ανάπτυξη του λόγου πραγματοποιείται με αργούς ρυθμούς
 3. το τελικό επίπεδο ανάπτυξης του λόγου είναι χαμηλότερο απ' αυτό παιδιών χωρίς δυσκολίες

ειδικές μαθησιακές δυσκολίες

- *ετερογενής ομάδα διαταραχών , που προέρχονται από σοβαρές δυσκολίες στην εκμάθηση και στη χρήση του γραπτού λόγου , της ανάγνωσης , της γραφής , της λογικής σκέψης και των μαθηματικών ικανοτήτων*

σχέση ειδικών μαθησιακών δυσκολιών και διαταραχών του λόγου

- αλληλεπίδραση προφορικού και γραπτού λόγου*
 - μεταφορά των δυσκολιών του προφορικού στο γραπτό λ*
- 1. Φωνολογικές δυσκολίες: δυσκολίες στη πρόσβαση και ειδικότερα στη γραφοφωνημική αντιστοιχία*
 - 2. Μορφοσυντακτικές δυσκολίες: δυσκολίες στη γραπτή έκφραση*
 - 3. Δυσκολίες κατανόησης: δυσκολίες κατανόησης κατά την ανάγνωση*

Οι διαταραχές του προφορικού λόγου δεν είναι αιτιολογικός παράγοντας.

Οι μαθησιακές δυσκολίες είναι η συνέχεια δυσκολιών που έχει το παιδί και επηρεάζουν τη μαθησιακή του ικανότητα

- **διαταραχές αυτιστικού φάσματος**

η *Wing* ('88, '96)

- θεωρεί ότι η βασική δυσκολία είναι η κοινωνική η οποία εμφανίζεται ανεξάρτητα από το νοητικό δυναμικό

- θέτει τρία βασικά χαρακτηριστικά:

1. διαταραχή των κοινωνικών σχέσεων

2. διαταραχή της επικοινωνίας

3. διαταραχή της κοινωνικής κατανόησης και φαντασίας

- τα περισσότερα αυτιστικά παιδιά αναπτύσσουν προφορικό λόγο, που υπολείπεται όμως σε σημασιολογικό και κυρίως σε πραγματολογικό επίπεδο

- **διαταραχές φωνής**

- *δυσφωνία: διαταραχή που αφορά στην ένταση, στο ύψος ή στη χροιά της φωνής και μπορεί να οφείλεται σε κακή χρήση, οργανικά ή ψυχολογικά αίτια*
- *παιδική δυσφωνία: αδυναμία εναρμόνισης της φωνητικής και της εκπνευστικής λειτουργίας*
- *εφηβοφωνία: παθολογία του ύψους της φωνής*

- **τραυλισμός / διαταραχές της ροής της ομιλίας**

-ευρύ φάσμα συμπεριφορών που αφορούν στη ροή της ομιλίας και μπορεί να εκφράζονται με μπλοκάρισμα, επαναλήψεις συλλαβών, επιμηκύνσεις γραμμάτων, παραθέσεις συλλαβών, ανάπτυξη συμπεριφορών αποφυγής της ομιλίας, αναστολή, συνοδευτικές κινήσεις

-συνήθως ξεκινά στην παιδική ηλικία

- έχει ψυχογενή βάση

σχιστίες

- *γενετικές δυσπλασίες, οι οποίες οφείλονται σε κληρονομικά ή περιβαλλοντικά προγεννητικά αίτια*
- *επηρεάζουν τις πρωτόγονες αντανακλαστικές συμπεριφορές του θηλασμού, της κατάποσης, του βηξίματος, του φταρνίσματος, αλλά και της αναπνοής*
- *επηρεάζουν την άρθρωση και την αντήχηση της φωνής (ρινοφωνία)*

βαρηκοΐα / κώφωση

- ανάλογα με τον τύπο και το μέγεθος της βαρηκοΐας μεγαλύτερο ή μικρότερο πρόβλημα επικοινωνίας
- ο λόγος αργεί να εμφανιστεί
- δυσκολίες σε όλα τα επίπεδα του λόγου στη δομή, το περιεχόμενο και τη χρήση
- δυσκολίες στα υπερτιμηματικά στοιχεία του λόγου: προσωδία, επιτονισμό και μελωδία

επίκτητη παιδική δυσφασία

- απώλεια αποκτημένου λόγου εξαιτίας εγκεφαλικής βλάβης, συνήθως κρανιοεγκεφαλικών κακώσεων, όγκων ή αιμορραγιών
- οι δυσκολίες αφορούν στην έκφραση ή/και στην κατανόηση

διαταραχές λόγου στις μαθησιακές δυσκολίες / νοητική στέρηση, σύνδρομα

- *επηρεασμένη δομή, περιεχόμενο και χρήση του λόγου*
- *δυσκολίες κατανόησης και έκφρασης*
- *δυσκολίες στην κινητικότητα των οργάνων ομιλίας, οι οποίες επιβαρύνουν την άρθρωση*

διαταραχές του λόγου σε νευρολογικές παθήσεις / εγκεφαλική παράλυση

– το 65% των παιδιών με εγκεφαλική παράλυση παρουσιάζει κάποιες διαταραχές στο λόγο

– συχνότερες διαταραχές:

1. διαταραχές αναπνοής και συντονισμού αναπνοής-φώνησης

2. περιφερικές παρέσεις των οργάνων ομιλίας

3. παθολογικά αντανακλαστικά και υπερευαισθησία στη στοματική κοιλότητα

4. σιελόρροια

5. δυσκολίες μάσησης-κατάποσης

6. αστάθεια μυϊκού τόνου

7. δυσκολίες στην κατανόηση / έκφραση λόγου

σημαντικά σημεία στην προσέγγιση και αντιμετώπιση των διαταραχών του λόγου

- οι διαταραχές στο λόγο συνδέονται με την νοητική , κινητική , κοινωνική και ψυχοσυναισθηματική εξέλιξη του παιδιού*
- η δυσκολία του παιδιού διαταράσσει την ισορροπία της οικογένειας*
- σφαιρική αντιμετώπιση / διεπιστημονική ομάδα*